

VASILE GOLDIȘ

Vasile Goldis (1862 – 1934) a fost fiul unui preot și a studiat istoria și latina la Budapesta și Viena. A devenit profesor de istorie la Caransebes și apoi la Brașov. A participat la Conferința de la Sibiu a P.N.R. (1905), susținând abandonarea pasivismului și înlocuirea cu activismul. Face parte din Consiliul Național Român Central.

A fost prezent la Alba Iulia în data de 1 Decembrie 1918, unde a ținut o cuvântare care argumenta obiectiv unirea Transilvaniei cu România. Încă înainte de manifestul „catre popoarele mele credincioase” ale noului împărat Carol I, urmașul lui Franz Josef care anunța transformarea monarhiei într-un stat federal la 29 septembrie 1918. P.N.R. adopta la Oradea declarația de autodeterminare, redactată de Vasile Goldis, ce proclama independența națiunii române. 6 zile mai târziu declarația de autodeterminare a fost citită de Alexandru Voda Voievod în Parlamentul de la Budapesta.

În cadrul Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia (18 noiembrie – 1 decembrie 1918) a fost adoptată Rezoluția de la Alba Iulia citită de Vasile Goldis, care la punctul 1 prevedea unirea „tuturor romanilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească cu România. O delegație alcătuită din episcopul ortodox Miron Cristea, episcopul greco-catolic Iuliu Hassu, Vasile Goldis și Alexandru Vaida Voievod a înmănat regelui Ferdinand la București, actul unirii, pe care acesta l-a sancționat prin Decretul dat la 11 decembrie 1918.

Conducător de frunte al Partidului Național Român, Vasile Goldis a fost deputat în parlamentul de la Pesta. În anul 1918 a redactat „Declarațiunea” de la Oradea din 12 octombrie 1918. În Consiliul Dirigent a deținut portofoliul Cultelor și Instrucțiunii Publice, iar mai târziu a fost ministru al Cultelor (1926 – 1927) în Guvernul de la București.

A fost membru al Academiei și președinte al Astrei.

Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia

1. Pregătirea marii adunări naționale constituante a românilor de la Alba-Iulia:

În cursul lunilor octombrie-noiembrie 1918, în Transilvania revoluția burghezo-democratică se desfășura cu repeziune. Programul revendicărilor cu caracter social pentru care militau forțele sociale progresiste, în deosebi mișcările muncitorești și țărănești se împletea strâns cu cel al emancipării naționale, pentru unirea Transilvaniei cu România. Acest act istoric nu putea fi opera maselor largi populare, a întregului popor român.

Ideea convocării unei Adunări Naționale Constituante care să constituie expresia voinței unanime de Unire a Transilvaniei cu România a venit din partea socialiștilor.

Pregătirea Marii Adunări Naționale Constituante de la Alba-Iulia s-a făcut într-un timp relativ scurt. Ea a constituit momentul de apogeu al luptei naționale a românilor, a fost un eveniment revoluționar în cursul căruia s-au ridicat marile probleme care stăteau în fața poporului român: desăvârșirea statului național unitar roman, înfăptuirea reformei agrare democratice, asigurarea egalității în drepturi pentru naționalitățile conlocuitoare, lupta pentru cucerirea unui regim politic democratic.

Anunțând popoarele lumii voința și hotărârea sa, națiunea română declară prin manifest ca ea „din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, este hotărâtă a pierii mai bine decât a suferii mai departe sclavia și atârănarea...”. În vederea realizării acestui deziderat, în încheierea manifestului se

cerea sprijinul întregii populații române din Transilvania, care „spera și aștepta ca în năzuințele ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc, cu care una vom fi de aici înainte în veci ” .Manifestul, opera lui Vasile Goldiș, care prin intermediul stației de telegrafie din Praga a fost difuzat în lumea întreagă a produs consternare în sânul unor cercuri aristocratice ungurești.

Marea Adunare Națională, simbol al afirmării hotărâtoare a poporului de a-și hotărî singur soarta, a fost convocată pentru ziua de 1 Decembrie 1918. Militanții români pentru unirea Transilvaniei cu România avea o largă concepție democratică despre unire, care o concepeau nu prin înlocuirea unui jug cu altul, ci prin asigurarea condițiilor prielnice de dezvoltare a românilor, cât și a naționalităților conlocuitoare. Acest deziderat îl vedeau realizându-se nu prin forță, ci în mod profund democratic, prin afirmarea deschisă a voinței întregului popor. Consiliul național român din Orăștie popularizând, prin ziarul cu titlul semnificativ „Libertatea” , convocarea Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia, adaugă:„ Această adunare este chemată să hotărască asupra sorții neamului românesc și să exprime voința nestrămutată a națiunii române, care pretinde sus și tare *unirea națională* .

Anunțând programul Adunării Naționale Constituante a națiunii unite din Transilvania, Comitetul organizatoric adresează următorul apel: „Frați români, locul cel mai istoric al neamului vă așteaptă cu brațele deschise, veniți deci să-l atingeți cu pasul vostru, ca să simțiți fiorul ce l-a mișcat odată pe marele voievod cu numele de arhangheli, pe martirii Horea, Cloșca și Crișan, pe craiul munților, Avram Iancu, și pe toți cei care au început și lucrat la realizarea Visului de veacuri pe care noi cei de azi îl vedem ca pe răsăritul cel mai strălucit al celei mai senine zile a neamului românesc”.

Un deosebit de vibrant apel adresat femeilor române îl făcea Elena Pop: „Până unde străbate graiul nostru dulce, românii din patru unghiuri vor veni cu toții, invocând cerul și pământul ca mărturie să le fie jurinței lor solemne. Grăbiți-vă...”.

De menționat că numeroși muncitori aparținând naționalităților conlocuitoare de pe teritoriul Transilvaniei, considerând justa voință de unire națională a poporului român, se declarau pentru înfăptuirea acestui deziderat pe baze democratice. Astfel muncitorii maghiari din Valea Jiului, alături de cei români, discutând în Consiliul muncitoresc problema unirii Transilvaniei cu România, au fost pentru această înfăptuire și pentru transformarea țării într-un stat democratic. Unul dintre conducătorii Consiliului muncitoresc din Petroșani, la o adunare convocată la 26 octombrie-8 noiembrie 1918 de Partidul național român, declara :„Nu vă punem piedici în calea realizării unității voastre naționale...Trecutul care a prădat muncitorimea și care a pus biruri grele pe umerii voștri, politica greșită față de naționalități, s-a sfârșit...Și voi ați fost subjugăți și jecmăniți, pământul acesta de pe care v-a alungat statul maghiar și capitalismul al vostru a fost...Dar nu poporul maghiar v-a alungat la marginea pădurii. Nu! Capitalismul v-a alungat statul, aici capitalismul n-are naționalitate. Naționalitatea lui este banul, puterea blestemată care de-o potrivă apasă pe muncitorul român și maghiar sau german”.